



## Fredshuset i gang

1. mars ble Fredshuset offisielt åpnet med brask og bram. 8 organisasjoner har gått sammen om å skape en felles møteplass for fred, og Nei til Atomvåpen er selvfølgelig på plass.

Daglig leder Lars Gaupset er fornøyd med tilværelsen i lyse og fine lokaler i det nye Fredshuset i Møllergata. – Dette vil gi oss økt synlighet og styrke kampen mot atomvåpen, sier han. S. 3

### – Atomvåpen er maktmisbruk



Olav Andresen, ungdomssekretær i LO, mener det er en selvfølge at fagbevegelsen må gå til kamp mot atomvåpen.

– Frihet er kjernen i fagbevegelsen. Atomvåpen kan aldri gi folk frihet. Folkelige bevegelser har klart å utrette store ting før.

Vi må ha tro på våre krefter, sier Andresen.

S. 2

### Krig mot Iran?

Situasjonen i Midtøsten blir stadig mer anspent, og Irans atomprogram er stridens kjerne.

Vi spurte NUPI-forsker Sverre Lodgaard hvor stor sjansen for krig er.

S. 4



## SYMBOLSK AVSKREKKING TIL FORSKREKKELSE

Årets første pressemelding fra Nei til atomvåpen handlet om galskapen i å oppbevare atomvåpen på ubåter. I romjula hadde vi fått nyheten om brann i den russiske atomubåten Jekaterinburg som lå ved et verft utenfor Murmansk. På det tidspunktet hevdet russiske myndigheter at ubåten ikke hadde våpen om bord. Nå i slutten av februar bekreftet imidlertid nestkommanderende i Nordflåten, viseadmiral Aleksander Vitko, at Jekaterinburg hadde både torpedoer og raketter om bord da brannen oppsto.

Atomubåter er en sentral del av MAD-doktrinen (Mutually Assured Destruction) fra den kalde krigen, fordi evnen til å ødelegge motparten fortsatt skulle være der selv etter et massivt første angrep fra den andre. For å sikre dette plasserte begge landene langtrekkende raketter på patruljerende, atomdrevne ubåter. Det var viktig å holde hemmelig hvor disse ubåtene befant seg og utvikle teknologi som gjorde dem usynlige på radarer.

Atomubåter er en svært problematisk levning fra den kalde krigen. Her i Norge har vi mest fokus på de russiske ubåtene som er stasjonert på Kola-halvøya, selv om våre allierte stadig er innovent norske farvann med sine ubåter. Det gjøres en god del for å rydde opp i kasserte russiske ubåter og andre fartøy drevet av atomreaktorer, men dette gjelder ikke de 20 atomubåtene som fortsatt er i drift i Barentshavet. De er både gamle og dårlig vedlikeholdte.

Jekaterinburg er fra 1985 og har en 2. generasjons atomreaktor med flere sikkerhetsmangler, blant annet mangler den naturlig nedkjøling og automatisk nedstengning i tilfelle ulykker. Og ulykker skjer, ikke bare med russiske atomubåter. Når man er usynlig på radar og har som oppgave å spionere på hverandre kan man jo fort komme til å kolliderer. Det begynner å bli mange sunkne ubåter der ute.

Ingen atomvåpenstater bekjenner seg lengre åpent til MAD-doktrinen. De vil ikke lengre utpeke noen bestemt fiende som våpnene er siktet inn mot. Men det at USA, Storbritannia, Frankrike, Russland og Kina tar risikoen med å ha atomvåpen på atomubåter viser at de fortsatt tror på galskapen. Hvorfor ville de ellers valgt flytende atomvåpenlager som er dyre i drift og som det stadig skjer ulykker med?

Russlands tilfelle begynner den symbolske avskrekkingen å nærme seg parodien. Mange av de russiske ubåtene ligger til kai fordi marinen ikke har råd til å bruke dem. Dermed blir det å oppbevare atomvåpen om bord helt meningsløst selv for en ivrig MAD-tilhenger. Alle kan jo slå opp på Google Earth og se hvor de ligger mesteparten av tiden!

Man skulle tro at moderne forsvarsorganisasjoner i verdens ledende land var kommet noe lengre enn «vi skal ha fordi de andre har»-tankegangen. Det er på tide at vi som fint klarer oss uten begynner å protestere. Hva med å nekte atomubåter adgang til norske havner? Eller i det minste begynne å spørre om de har atomvåpen om bord?

Stine Rødmyr

# Atomvåpen er misbruk av makt

Av BITTE VATVEDT

- En urimelig bruk av makt! Maktmisbruk! LOs ungdomsrådgiver og sentralstyremedlem i Nei til Atomvåpen Olav Andresen (33) er intenst indignert over at atomvåpen fortsatt er verdens viktigste maktfaktor.

- Frihet er kjernen i fagbevegelsen. Atomvåpen kan aldri gi folk frihet. Folkelige bevegelser har klart å utrette store ting før. Vi må ha tro på våre krefter.

- Helse er viktig for oss i fagbevegelsen. Produksjon og bruk av atomvåpen og atomkraft er et angrep på vår helse. Det verken kan eller skal vi i fagbevegelsen tåle. Selv om Norge ikke har atomvåpen eller atomkraft, er vi omgitt av anlegg og installasjo-

den. Vi har ikke mer enn tida og veien. Forslaga jobbes det med denne våren.

### Ser opp til gamle helter

- Jeg har alltid beundra Ole Kopreitan. Han sto som et fyr-tårn der i gata med barnevogna

i Europa der er det verken vilje eller evne til slike tiltak. Vi i arbeiderbevegelsen skal forsterke og gjøre våre tiltak enda bedre til neste valg. Dette er også fredspolitikk, slenger han kjøpt på. - Å holde freden i Europa er viktig, men uten atomvåpen!

### Sammen er vi en sterk bevegelse

Men hva kan fagbevegelsen gjøre for å bidra i kampen mot atomvåpen?

- Vi må øke bevisstheten til folk i bevegelsen. Alle er jo imot atomvåpen, men det blir lett borte i en travel hverdag. Fagbevegelsen har tradisjon for å



Olav Andresen (33) skuer ut over Youngstorget fra den mektige LO-bygningen. Han vil ha med seg fagbevegelsen i kampen mot atomvåpen.

ner rundt oss fra alle kanter. Nå må vi våkne og spørre hva som skjer. Har vi fått vite om og hvordan vi rammes av radioaktiv stråling? Han er ivrig og snakker fort og stadig mer tydelig.

### LO-kongressen i 2013

Olav er tett, sterk og full av ungdommelig kraft. Han har bakgrunn fra Fagforbundet og har vært ungdomssekretær i Oslo og Akershus før han for drøyt to år siden ble henta opp i 9. etasje i LOs høyborg på Youngstorget. Han sa tvert ja til å ta plass i Nei til Atomvåpens sentralstyre da han ble spurt i fjor høst. Nå er han opptatt av å bringe antiatomkampen opp på agendaen i LOs organer. - NTAs faglige utvalg må få tillitsvalgte til å formulere forslag som skal opp på LO-kongressen i 2013. Gjennom den prosessen får vi antiatom-saker opp på dagsor-

si. Hans utålmodighet og samtidige enorme tålmodighet har jeg tenkt mye på. Han har inspirerte mange. Jeg møtte ikke selv dem som modig kjempa fram saken i LO i begynnelsen på 1980-tallet, men jeg har hørt og lest om Jens Evensen, Arthur Svensson og andre modige tillitsvalgte som jobba hardt for å få kampen mot atomvåpen fram i fagbevegelsen.

### Ungdom i arbeid er fredspolitikk

Han har mange jern i ilden, men et overbevisende engasjement. Siden 22. juli har mye av arbeidsdagen handla om å bidra til å få ungdommen i arbeiderbevegelsen på rett kjø. I tillegg jobber han med stor tro på ungdomsgarantien. - Det er mye som gjenstår for at det er et optimalt tiltak, men det er uhyre viktig å bidra til at ikke ungdom faller utenfor arbeidslivet. Se ute

evne og reise de store og viktige sakene i samfunnet. Ulykken i Fukushima vekka en del folk og satte søkelyset på sammenhengen mellom atomkraft og atomvåpen. Sammen med Nei til Atomvåpen skal vi ta debattene. Sammen blir vi en sterk bevegelse.

Er det problematisk for LO at dere organiserer ansatte i våpenindustrien og i forsvarset?

- Absolutt ikke. LO er mot krig, atomvåpen og atomkraft, for den saks skyld. LO støtter det norske NATO-samarbeidet. Vi mener nedrustningsarbeidet må gå gjennom FN og gjennom folkelige bevegelser. Ikke-atomvåpenstater må presse atomvåpenstatene til å kvitte seg med atomvåpnene. Også i atomvåpenstater er det folkelige bevegelser. De må vi støtte. Fagbevegelsen har et viktig internasjonalt nettverk.



# Fredshuset en realitet

Av SVEIN TORE ANDERSEN

Så er det altså på plass - Fredshuset er etablert - midt i byen, midt i Møllergata. Og Nei til Atomvåpens sekretariat med ny daglig leder Lars Gaupset, stråler i mot oss fra flott kontor i et hektisk kontorlandskap i sjuende etasje.

Sentralt plassert i lyse lokaler finner vi nå Nei til Atomvåpens sekretariat i spennende nytt kontorfellesskap sammen med åtte andre fredsorganisasjoner. - Vi har allerede vært i gang siden midten av desember, forteller den nye kontorlederen.

Det er gamle, ærverdige Norges Fredsråd som har tatt initiativ til Fredshuset, og åtte fredsorganisasjoner har gått sammen om prosjektet: Nansen dialog-senter, ICAN-kampanjen, Nei til Atomvåpen, Peace Brigades International, CISV, Likestilling-Integrering-Mangfold (LIM) og Norges Fredslag. I tillegg har Bestemødre for fred kontor plass én dag i uka.



Billedtekst: Lars Gaupset er godt i gang med jobben som ny daglig leder i Nei til Atomvåpen.

## Møteplass for fred

Bakgrunnen for Fredshuset er et gjennom lang tid uttalt ønske om en felles møteplass for organisasjonene som arbeider med fredsspørsmål. Dette skal bli et åpent hus for skoleklasser og andre som vil lære mer om temaene organisasjonene arbeider med. Huset skal være en arena for ulike åpne arrangement gjennom året - for eksempel er det allerede planlagt seminar i forbindelse med årets fredspris-utdeling, den internasjonale aksjonsdagen mot militært forbruk

17. april og den internasjonale fredsdagen 21. september

Miljøhuset og Solidaritetshuset er miljøer vi er kjent med i Oslo fra tidligere, og i Fredshuset er idéene bak disse ytterligere videreført. Organisasjonene er tematisk beslektet og vil blant annet gjennom debattseminarer og faglunser nå få enda bedre anledning til å bidra til den offentlige debatten. Og - små organisasjoner gis også gjennom dette prosjektet mulighet til å delta fordi man kan høste av stordriftsfordeler med printere, møterom, felles kjøkken osv. som et sted som dette gir.

## Muligheter for utleie

I hvilken grad initiativet lykkes, avhenger selvfølgelig av økonomien. Organisasjonene betaler leie etter hvor mye plass de disponerer, men man er i tillegg avhengig av eksterne leietakere. Seminarvirksomheten og utleiedelen er organisert som et foretak for seg. Seminarrommet kan huse opptil 100 deltakere og har en flott beliggenhet midt i Oslo sentrum.

- Fantastisk at vi har fått dette til, sier en entusiastisk daglig leder Lars Gaupset. - Nå er utfordringen å gjøre huset kjent og profilere det slik at flere kan bruke det. Og med aktivister i åtte ulike organisasjoner burde det være mulig.

## Kontinuitet og fornyelse

Nye nettsider på vei, lobbyarbeid opp mot NATO-toppmøtet i mai, styrking av kontakten med fagbevegelsen, blant annet med

brev ut til alle fagforbund, skoleforedrag og ikke minst Nei til Atomvåpen-avisa er prioriterte oppgaver for daglig leder og organisasjonen framover. - Vi skal gjøre mye av det samme som NTA alltid har gjort - kontinuitet er viktig.

Den nye daglige lederen tar også fra og med denne utgaven over som ansvarlig redaktør av Nta-avisa.

Avtroppende redaktør Svein Tore Andersen, gir seg etter fire år i redaktørstolen.

- Viktig at avisa blir lest av

ungdom, sier Lars. - Samtidig må alle lesergrupper ivaretas. NTA-avisa har gjennom mange år etablert seg som et viktig korrektiv og en kompetent informasjonskilde.

# Satelittkrigen

## Norges militarisering av polområdene og verdensrommet

Av HELGE HAGELUND

**NRKs journalist Bård Wormdal har i flere år drevet gravejournalistikk for å avdekke den militært tilknyttede virksomheten ved Vardøradaren og de norske nedlastningsstasjonene Svalsat på Svalbard og Trollsat i Antarkis. Han ga nylig ut en bok på Pax Forlag med tittel som ovenfor, etter avtale med NRK og med støtte fra blant andre Fritt Ord.**

Moderne krigføring og avanserte våpensystemer er avhengig av nøyaktig informasjon om geo-

grafiske posisjoner ned til under en meters oppløsning, og uten store tidsforsinkelser. Dette oppnås ved hjelp av satellitter som går i bane langs jordas lengdesirkler. Fordi disse satellittene passerer polene, har de norskeide nedlastningsstasjonene ideelle plasseringer. Svalbardtraktaten og Antarktistraktaten sier at områdene bare skal nyttes til fredelige formål. Norske myndigheter benekter at Norge bidrar til å bryte traktatene, men Wormdal dokumenterer via åpne kilder at mengder av data går til militære kommandoer og at norsk industri tjener store penger på virksomheten. Samtidig foregår det en overvåking av rommet, som gir evne til å uskadeliggjøre motparters satellitter.

Wormdal var sentral da NRK for noen år siden sendte et Brennpunktprogram om Var-

døradaren. Radaren er meget sterk, og egnet til å overvåke aktivitet i atmosfæren. Den er ideelt plassert ved Russlands grense og kommuniserer med vestlige polarbanesatellitter. Det er dokumentert at Vardøradaren har stor betydning for USAs globale rakettskjold og for romkrig. Norske myndigheter er tause om denne delen av virksomheten. President Obama har i samarbeid med NATO iverksatt planer om et nytt rakettskjold som er minst like avansert om de planene president Bush lanserte for noen år siden. Det planlagte rakettskjoldet vil hindre russisk atomvåpenrustning og kan til overmål trigge ny opprustning.

Wormdals bok er full av informasjon og dokumentasjon. Den er godt skrevet. Bestill og bruk boka.

## nta-avisa

Utgiver:

Nei til Atomvåpen

Adresse:

Youngsgt. 4, 0181 Oslo

Besøksadr.:

Fredshuset,  
Møllergt. 12, 0179 Oslo

Telefon:

(+47) 22 05 00 00

E-post:

Nei.til.atomvapen@online.no

NTA-nett:

www.neitilatomvapen.no

Kontonr.:

90010613107

Ansvarlig redaktør:

Lars Gaupset

Redaksjonskomite:

Svein Tore Andersen

Helge Hagelund

Førtrykk:

Håkon Kjærsmo

Trykk:

Nr. 1 Trykk as





# KRIG MOT IRAN?

*Hvor sannsynlig er det at det blir krig mot Iran?*

SL: Det vet ingen, men sannsynligheten øker. De siste månedene har en serie hendelser økt konfliktnivået, og for hver ny konfliktfyllt ting som skjer tilsettes det en dose dramatik.

*Vil det være mulig å stanse atomprogrammet med en militær intervensjon?*

SL: Dette er et spørsmål om å kjøpe seg tid ved å sette programmet noen år tilbake. Jeg antar at det er 3-4 viktige bombemål for israelerne: anrikingsanlegget for uran i Natanz, et anlegg som konverterer uran til gassform nær Esfahan, et tungtvannsanlegg ved Arak og et nytt anrikingsanlegg dypt inne i fjell nær den hellige byen Qom. Om de greier å ødelegge sistnevnte er tvilsomt. Ganske annerledes vil det se ut om amerikanerne er med, for de har mye større militær kapasitet. Men Iran er et stort land og atomprogrammet er spredt utover territoriet, så alt kan neppe ødelegges.

*Hva vil konsekvensene av en militær intervensjon være for regionen?*

SL: Iranerne kan mobilisere Hezbollah og Hamas mot Israel, skape problemer for USA i Afghanistan og samarbeide tettere med shia-regjeringen i Irak. De kan avfyre raketter mot Israel, angripe amerikanske militærbaser dersom USA involverer seg, og aksjonere mot skipstrafikken i Gulfen. Hva de velger å gjøre avhenger av hvem som angriper og hvordan.

*Har Iran en intensjon om å utvikle atomvåpen?*

SL: Det er bred enighet i etterretningskretser om at det ikke er tatt noen beslutning om dette. Men programmet er slik innrettet at jo mer det utvikles jo nærmere kommer man en *evne* til produsere våpen hvis man vil. Hans Blix har sagt at mens man i forkant av Irak-krigen forsøkte å påvise våpen som ikke fantes, forsøker man nå å påvise intensjoner som kanskje ikke finnes.

*Hva synes du om den siste rapporten til IAEA som går langt i å antyde at Iran har som intensjon å produsere atomvåpen?*

Av LARS GAUPSET

**Situasjonen i Midtøsten blir stadig mer anspent, og det spekuleres i om USA og Israel vil gå til krig mot det iranske regimet for å stoppe landets atomprogram. Vi tok en prat med Sverre Lodgaard, seniorforsker ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), med håp om å få noen oppklarende svar.**



Seniorforsker Sverre Lodgaard er kritisk til den siste rapporten fra IAEA. Foto: Nei til Atomvåpens arkiv.

SL: Det er en diskrepans mellom rapporten fra IAEA og det amerikanske etterretnings rapporterer. Sjefen for den amerikanske etterretningen sier at Iran avsluttet sine våpenorienterte aktiviteter i 2003, og at de ikke er gjen-

opptatt siden. Rapporten fra IAEA sier det er enkelte ting som tyder på at Iran fortsatt driver noen våpenrelevante aktiviteter. Byrået har kaster dermed et mistenkelighets lys over Iran ut over det amerikanske etterretning har fun-

net grunnlag for.

*Hva er alternativet til krig? Kan forhandlinger eller ytterligere sanksjoner være en mulighet?*

SL: Sanksjonene rammer den iranske økonomien

hardt, men forandrer ikke de strategiske kalkylene. Atomprogrammet fortsetter. I prinsippet er det mulig å gjenoppta forhandlingene, men i praksis er utsiktene dårlige. President Obama var tilbake på Bush-administrasjonens spor allerede ved årsskiftet 2009/2010: Da kjørte han sanksjonslinja istedet for å forhandle med USAs motstandere uten vilkår slik han sa da han kom til det Hvite Hus. Nå presses Iran opp i et hjørne, og de vestlige stormaktene binder seg til den konfrontatoriske masta. Tilhengerne av bombing sier at alle andre midler har blitt forsøkt uten resultat, så nå har tida kommet til å bruke militær makt.

*Hvis Iran ikke har planer om å utvikle atomvåpen, hvorfor samarbeider de ikke da fullt ut med IAEA sine inspektører?*

SL: Det gjorde de fra slutten av 2003 til februar 2006. Da aksepterte Iran mer omfattende inspeksjoner enn noe annet land i verden. Men dette tok slutt da saka ble oversendt til FNs sikkerhetsråd med sikte på sanksjoner. Idag er Iran redd for å åpne seg helt fordi det hjelper de israelske og amerikanske haukene med å komplettere mållistene. Dessuten vil ikke full åpenhet føre til at sanksjonene avvikes, for den amerikanske sanksjonslovgivningen er slik at det må et regimeskifte til i Teheran, og ikke til hvilket som helst annet regime heller. FN-sanksjonene er også vanskelig å oppheve, bl.a. fordi USA kan forventes å legge ned veto mot det.

*Hvordan er utsiktene for en atomvåpenfri sone i Midtøsten?*

SL: De er dårlige. For at en slik sone skal bli en realitet må Israel, den eneste staten i regionen som har atomvåpen, være med. Det er det ingen tegn til at de vil. Den israelske holdningen er at en bare kan begynne å snakke om de israelske atomvåpnene når det er blitt varig fred i Midtøsten, og det ligger som kjent bortom blånene. Målsettingen for konferansen må derfor være minimalistisk; unngå at den blir et nytt tilbakeslag og - med litt hell - skape et bedre samtaleklima.





Tungtvannsreaktoren i Arak regnes som et potensielt militært mål. Foto: Wikipedia Commons.

# Satser fortsatt på atomvåpen

Alle atomvåpenmakter moderniserer sine atomvåpenarsenaler. Det er ingen tegn til at noen av disse landene seriøst vurderer en framtid uten atomvåpen. USA og Russland har 95% av verdens atomvåpen (i alt er det mer enn 20000). De gjennomfører tallmessige reduksjoner. Men både de store og de mindre atomvåpenmaktene satser hundrevis av milliarder dollar på å utvikle mer avanserte atomvåpen og mer treffsikre og langtrekkende missiler. Ni land har atomvåpen og fem av disse

er tilsluttet Ikkespredningsavtalen der de forplikter seg til full atomvåpennedrustning. Forpliktelsene er ikke helt troverdige. De som står utenfor avtalen, Israel, India, Pakistan og Nord-Korea, har ikke forpliktet seg til noe. Den britisk baserte Basic Trident Commission utga i høst en fyldig rapport med mange detaljer om hva de ni statene foretar seg. Rapporten er tilgjengelig på <http://www.basicint.org/sites/default/files/commission-briefing1.pdf>

Av Helge Hagelund

## Temadag om Iran og atomvåpen

Søndag 22. april

Fredshuset i Møllergata 12, Oslo

10.00-10.45

**Intervju med menneskerettighetsforkjemper Mahmood Amiry-Moghaddam**

*Det iranske regimet fortsetter å undertrykke demokratibevægelsen, samtidig som de mistenkes for å utvikle atomvåpen. Har Iran interesse av å utvikle atomvåpen? Eller er det iranske regimet ute etter en ytre fiende for å roe gemyttene på hjemmebane? Kan man sanksjonere seg til fred og demokrati? Eller er det feil medisin som rammer en allerede lidende befolkning?*

**Nosizwe Baqwa intervjuer menneskerettighetsforkjemper Mahmood Amiry-Moghaddam**

10:45-11:00

**Kaffe og frukt**

11.00-11:45

**Debatt om Iran og atomvåpen – del 1**

*Verdens søkelys rettes mot Iran. Er Khomeini og Ahmadinejad i gang med å utvikle atomvåpen? Eller skyldes anklagene faktafeil fra IAEA og en spekulativ mediedekning? Hvorfor kan Sikkerhetsrådets medlemmer ha atomvåpen, men ikke Iran? Hvordan kan verdenssamfunnet forhindre at atomvåpnene spres?*

**Panel deltakere:**

**Gunnar Westberg, Svenska Läkare mot Kärnvapen**

**Målfrid Braut Hegghammer, Institutt for forsvarsstudier**

**Gro Nystuen, International Law and Policy Institute**

**Bård Vegar Solhjell, nestleder i Sosialistisk Venstreparti**

**Jan Arild Snoen, forfatter og journalist i Minerva**

**Aslak Bonde leder ordet**

11:45-12:00

**Kaffe og kaker**

12:00-13:00

**Debatt om Iran og atomvåpen – del 2**

Åpner for spørsmål fra salen

# Atomvåpenalliansen NATO, foran toppmøtet i Chicago

Av **HELGE HAGELUND**

**NATO vedtok et nytt strategisk konsept på toppmøtet i Lisboa i 2010. Fram mot neste toppmøte i Chicago i mai 2012 arbeider NATOs organer med å konkretisere strategien. Selv om Lisboa-dokumentet er forbedret i forhold til det tidligere konseptet fra 1999, er NATO og NATO-land langt fra å være på høyde med de alvorlige atomvåpenpolitiske utfordringene verden står overfor. NATO-alliansens angivelige avhengighet av atomvåpen er et alvorlig hinder for en atomvåpenfri verden, og kan bidra til framveksten av nye atomvåpenstater. I lys av at NATO-landene samlet står for to tredeler av verdens militærutgifter, er det dobbelt ufattelig at NATO baserer medlemslandenes sikkerhet på et ekstremt massedeleggelsesvåpen.**

De tre organisasjonene Nei til atomvåpen, Norske leger mot atomvåpen og Den norske Pugwash-komiteen rettet i februar en henvendelse til den norske regjeringen. De ber om at Norge i 2012 tar initiativ til å forbedre NATOs atomvåpenpolitikk. Blant de europeiske landene er det kjent at Frankrike og enkelte østeuropeiske stater motsetter seg oppmykninger. Det gjør det ytterligere vanskelig å komme videre, men gir ekstra sterk grunn til at Norge og andre land markerer standpunkt.

## NATOs atomvåpenstrategi

Vi skriver i brevet: "NATOs strategiske konsept vedtatt på Lisboa-toppmøtet i 2010, har ikke fjernet opsjonen om mulig førstebruk av atomvåpen. NATO legger opp til at strategien skal konkretiseres på toppmøtet i 2012 ved et såkalt Deterrence and Defence Posture Review (DDPR). Vi vil peke på at USAs eget Nuclear Posture Review i noen grad har redusert atomvåpenenes betydning ved å gå bort fra mulig førstebruk mot ikke-atomvåpenstater som er tilsluttet Ikkespredningsavtalen (NPT) og lever opp til den.

*Vil den norske regjeringen arbeide for at det nye DDPR i klartekst erklærer at atomvåpen i NATO-sammenheng ikke har annen funksjon enn å avskrekke andre fra å angripe med atomvåpen og at NATO gir bindende sikkerhetsgarantier om ikke-atomvåpenbruk overfor land som ikke selv har atomvåpen?"*

En kommentar: Målet er å få til et internasjonalt forbud mot atomvåpen, men utviklingen av NATOs mulige førstebruk er et viktig delmål på veien.

## Atomvåpen i europeiske medlemsland

Deretter skriver vi: "USA har utplassert 150-200

atombomber i fem europeiske NATO-land som er tilsluttet Ikkespredningsavtalen (NPT) som ikke-atomvåpenstater (Tyskland, Belgia, Nederland, Tyrkia og Italia). Disse våpnene inngår i NATOs atomvåpenstrategier. Dette bidrar til å undergrave NPT og vanskeliggjør nødvendige nedrustningsforhandlinger med Russland. Flere NATO-land inkludert enkelte av de fem, er skeptiske til utplasseringen.

*Vil den norske regjeringen gi aktiv støtte til arbeidet for at de amerikanske atomvåpnene trekkes tilbake som et ensidig og tillitskapende tiltak?"*

Kommentar: Under begrepet Nuclear Sharing har USA utplassert disse atombombene i Europa. Flere NATO-land ønsker at de fjernes, men det er motstand mot dette i NATOs byråkrati og blant enkelte medlemsland. USA legger sterk vekt på at det er nødvendig å starte forhandlinger med Russland om taktiske atomvåpen, som ikke er omfattet av noen nedrustningsavtale. De utplasserte amerikanske atomvåpnene er ut fra alle typer vurderinger militært nødvendige og hindrer forhandlingsprosessen.

## Rakettskjold

Vi skriver også: "NATO-land er som en del av alliansesamarbeidet i ferd med å koble seg til USAs omfattende program for en ny type rakettskjold. Russland vil kunne oppfatte at de mer avanserte delene av det nye rakettskjoldet kan rettes mot landets strategiske atomvåpen. For Russland er det da mindre relevant om NATO henviser til mulige trusler fra Iran. Et omfattende og avansert rakettskjold kan sette START-avtalen i fare og skape et klima for russisk atomvåpen-

opprustning. Norge var for noen år siden motstander av de planer president Bush framla om et rakettskjold i Europa. Obamas rakettskjoldplaner er minst like omfattende og avanserte.

*Vil den norske regjeringen ta initiativ til å bremse planene om det nye rakettskjoldet og sørge for at*

*Norge ikke blir involvert militært og teknologisk?"*

Kommentar: Vi vet ikke hvor effektivt et slikt rakettskjold vil bli, men et såkalt defensivt våpen kan av motparten oppfattes offensivt fordi evnen til avskrekking reduseres. Ut fra denne såkalt realpolitiske militære tenkemåten kan et rakettskjold føre til

opprustning hos motparten som vil kompensere for den svekkede avskrekkingsevnen.

Det er andre saker som det er viktig å ta opp med den norske regjeringen, men det er dette vi anser som mest aktuelt i forbindelse med prosessen i NATO i 2012.

*Denne resolusjonen ble fremmet på årsmøtet til Akershus Senterparti den 2-3. mars av Erling Flaa, som også er medlem av NTA.*

# En verden uten atomvåpen

Atomvåpen er helt forskjellige fra alle andre våpen. Det er bare med atomvåpen man på noen få timer kan drepe hundrevis av millioner av mennesker, endre klimaet på jorden, svekke ozonlaget og risikere å ødelegge hele den menneskelige sivilisasjon. Det er fortsatt ca. 27.000 atomvåpen i verden, nok til å utsette verden 30 ganger! På slutten av den kalde krigen var antallet ca. 65.000. De 9 atomvåpenstatene, med USA og Russland i spissen, utvikler stadig nye avanserte taktiske atomvåpen som er en del av de militære doktrinene, og som er til å brukes i aktiv krigføring. Autoriteter innen atommiljøet kaller dette «den andre atomalderen».

Atomfysikeren, professor ved Universitetet i London, Joseph Rotblat, dannet fredsbevegelsen Pugwash for avskaffelse av atomvåpen. Han fikk Nobels fredspris i 1995, sammen med Pugwash. Ved 60-årsmerkingen av atombombingen av Hiroshima og Nagasaki i 2005, 3 uker før han døde, holdt han sin siste appell:

"Atomavskrekkingens dager

er forbi. Den store majoritet av folk og nasjoner ønsker atomvåpnene vekk. Det er teknisk mulig å bli kvitt disse dyre, avskyelige og absurd farlige våpen innen år 2020. Alt som trenges er politisk vilje, og vi er majoriteten. Tiden er kommet for å befri oss selv, våre barn og deres barn fra denne utålelige, samvittighetsløse trussel om utslettelse. La dine ledere forstå at du ikke aksepterer noe mindre enn det.

Kjernen i atomvåpen spørsmålet er moral: Skal vi basere vår verden på en fredskultur eller en voldskultur? Atomvåpnene er fundamentalt umoralske; deres virkning er ikke-diskriminerende; de dreper både fødte og ennå ufødte generasjoner. Vi tror ikke at verdens folk aksepterer en politikk som er iboende umoralsk og som med stor sannsynlighet fører til katastrofe."

Norge er gjennom sitt NATO-medlemskap en atomtilknyttet stat, sånn sett er vi både for og imot atomvåpen. Den norske Regjering, som i Soria Moria 2 plattformen har erklært at de vil arbeide for å avskaffe atomvåpen, har valgt å ikke å fremme

dette innad i NATO. I alliansens toppmøte i Lisboa i november 2010 ble NATO's nye strategiske konsept vedtatt. Atomvåpen skal fortsatt utgjøre den sentrale delen av alliansens avskrekkingdoktrine. Verken Norge eller noe annet land i alliansen hadde innvendinger til dette.

I Senterpartiets stortingsvalgprogram for perioden 2009 - 2013 vil partiet ta initiativ i NATO til en evaluering av NATO's nye strategiske konsept. Videre vil partiet arbeide for at Norge skal være en pådriver i arbeidet for et verdensomspennende forbud mot atomvåpen, arbeide mot enhver militarisering av verdensrommet, fremdeles arbeide mot etablering av våpenskjoldet til USA i Europa og arbeide imot nye atomprøvesprengninger.

Det henstilles til at Senterpartiet gjennom sin regjeringsdeltagelse tar nye initiativ til å bidra med å virkeliggjøre visjonen om en verden uten atomvåpen.

«Disse våpnene må bli avskaffet – før de avskaffer oss» President John F. Kennedy i en tale i FN i 1961.

## Atomstrid i Frankrike

Atomkraft har blitt et hett tema i den franske presidentvalgkampen. Sosialistenes kandidat Francois Hollande vil redusere avhengigheten av kjernekraft fra 75% til 50% innen 2020. Nicholas Sarkozy beskylder på sin side venstre-

siden som uansvarlige og anklager dem for å sette landets energisikkerhet på spill. Men det er også uenighet mellom sosialistene og De Grønne om byggingen av et nytt atomkraftverk i Flammanville. Mens De Grønne motsetter seg

byggingen mener sosialistpartiet at kraftverken vil ha bedre sikkerhet og mindre fare for ulykker enn eldre reaktorer. Anlegget har en prislapp på 6 milliarder euro, og skal etter planen stå klart i 2016.



# SELLAFIELD

Av EVA FIDJESTØL

**I 1947 overtok det britiske forsyningsdepartementet ein våpenfabrikk på ein stad med namnet Sellafield på kysten av Vest Cumbria. Her bygde dei eit gjenvinningsanlegg for brukt atombrensel (B204) og tre grafitt-modererte atomreaktorar, og heile anlegget fekk namnet Windscale.**

Dette var starten på det engelske atomvåpenprogrammet, som i staden for å bruke anrika uran satsa på å produsere plutonium. I 1957 skjedd det ei alvorleg ulukke i reaktoren Windscale 1 som førde til store utslepp av radioaktivitet. Reaktorane 1 og 2 vart stansa og anlegget endra namn tilbake til Sellafield. I 1959 hadde England åtte nye Magnox-reaktorar i gang og det brukte brenselet frå alle vart sendt til Sellafield til gjenvinning. Magnox-reaktorane produserer lite straum, men den viktigaste funksjonen deira dei første åra, var å skaffe våpen-plutonium. Dei siste reaktorane av denne typen skal stengast i 2012-

Behandlinga av avfallet frå atomvåpenprogrammet var hemmeleg, og store mengder med høgaktivt avfall vart dumpa rett i sjøen. Berre av det eine stoffet plutonium har ein rekna ut at 182 kilogram vart dumpa gjennom røyr ut i Irskesjøen i perioden 1952 - 1995. Det utgjør omtrent halvparten av plutoniumet i nedfallet i heile Nord Atlanterhavet frå 520 atmosfæriske bombetestar i 1960 åra. Plutonium er eit av dei farlegaste radioaktive stoff ein kjenner. Ein liten partikkel kan føre til kreft dersom han blir inhalert. Ny forskning i Tyskland og Norge viser at plutonium ikkje ligg trygt grave ned i sedimenta på botnen av Irskesjøen slik ein har trudd. Det har det blitt ført med havstraumar nordover og inn i Nordsjøen.

Norske forskarar har funne spor av dei gamle utsleppa frå Sellafield heilt opp i Barentshavet. I tillegg til plutonium inneheld dei daglege utsleppa til luft og sjø under normal drift ved anlegga i Sellafield, ei lang rekke med radioaktive isotopar.

Eigarskapet til Sellafield anlegga har endra seg mange gonger. I dag er eigaren Nuclear Decommissioning Authority (NDA), som er eit nyoppretta ikkje-departementalt, offisielt selskap. NDA fekk som oppgåve å lage langtidsplanar for nedbygging av atomanlegg og lagring og behandling av avfall.

NDA kom med sin første strategiplan i 2006. Her gjer dei greie for ein plan for nedbygging, opprydding og trygg mellomlagring av alle typar radioaktivt avfall, som skal vere avslutta om omtrent i 2120. Eit endeleg deponi for det høg-ra-

dioaktive avfallet er ikkje med i denne planen. I den årlege rapporten for 2009 skriv NDA om korleis dei prioriterer oppgåva si. Øvst på lista står reduksjon av risikoane for radioaktive utslepp frå historiske anlegg som stammar frå dei første tiåra med atomvåpenproduksjon. Av desse er bassenga med store mengder brukt Magnox-brensel, som delvis har gått i oppløysing, det som er vanskelegast å gjere noko med. Dette representerer den største risikoen og den største utfordringa ved nedbygginga. NDA har starta prosessen med ny teknologi for å samle dette historiske avfallet, for å behandle det og lagre det på ein sikrere måte. Dei 21 tankane med HAL (Highly Active Liquor) under konstant kjøling, representerer også ein stor risiko for menneske og miljø. Statens strålevern skriv i ein rapport at ei ulukke i desse tankane kan føre til meir radioaktivt nedfall i Norge enn etter Tsjernobylulukka. No kan NDA melde at mengda av HAL har minka og er den minste på 20 år. Dei arbeider med tryggare langtidslagring på områda i Sellafield, og har starta prosessen med å finne ein plass for eit geologisk deponi der alt høgaktivt avfall og brukt atombrensel kan lagras i mange hundretusen år.

NDA er også i gang med nedbygging av fleire ulike atomanlegg. Nedbygginga forgår slik at først blir alt radioaktivt materiale fjerna, om nødvendig med robot, og delt inn i lågaktivt, mellomaktivt og høgaktivt avfall før det blir lagra. Byggmassen blir fjerna og jord og grunnvatn blir reinsa. Deretter blir tomte frigjeven. Fossilt materiale som plutonium (Pu) og hoganrika uran (HEU), nok til tusenvis atomvåpen, ligg ikkje trygt nok lagra. Ein liten del av dette er militært, mens det meste er sivilt. Utarma uran i form av oksid, metall og gassen UF<sub>6</sub> er lagra fleire stader og nokre av desse lagera er militære.

Det som er den store utfordringa for NDA er at ved sida av den krevjande nedbygginga og sikring av radioaktivt avfall må dei også drive kommersiell drift, både for å oppfylle kontraktar med innanlandske og utanlandske kundar, og for å tene pengar.

I tillegg går produksjonen føre seg i gamle og mangelfulle anlegg. Det er regjeringa som løyver pengar til nedbygginga i

Sellafield, og det blir viktig for NDA å kunne redusere skattebetalane sine bidrag ved hjelp av eigne inntekter. Det eldste gjenvinningsanlegget, B-205, som er i drift i dag, gjenvinn alt brukt Magnox-brensel, som er den einaste akseptable teknologi for behandling av dette brenselet. Det var frå dette anlegget dei store utsleppa av technetium (Tc-99), som vart målt langs Norskekysten for nokre år sidan, kom. Gjenvinningsanlegget THORP (Thermal Oxide Reprocessing Plant) som vart opna i 1994 for å gjenvinne brukt brensel frå UK sine AGR-reaktorar og brukt brensel frå lettvatns-reaktorar (LWR)frå utanlandske kundar, har aldri fungert etter planen, og er i dag mange år på etter-skot. NDA ønskjer å stenge både B-205 og THORP så snart alle kontraktane er oppfylte.

MOX-anlegget, Sellafield MOX-Plant (SMP), som vart opna i Sellafield i 2001 har heller ikkje fungert slik som planlagt. Der blir det produsert eit brennstoff, MOX, som består av plutonium- og uranoksid og kan brukast i spesialbygde eller ombygde reaktorar. England har ingen slike, så produksjonen i SMP har gått til utanlandske kundar. I august 2011 vedtok NDA å stenge SMP for godt og det blei diskutert om det skulle byggast eit nytt MOX anlegg.

I januar 2012 kom det melding om at Regjeringa i Storbritannia har bestemt at lageret av sivil plutonium på over 100 tonn skal brukast til å produsere MOX. Dette kan ikkje starte opp før tidlegast i 2028, sidan eit nytt MOX-anlegg må vere operativt. Betyr dette også at Storbritannia har tenkt å sette ut i livet dei gamle planane om ein ny generasjon atomkraftverk, eller har dei tenkt å finne kundar i utlandet?

Det er klart at fjerning av plutoniumlageret i Sellafield vil redusere faren for lokal forureining og faren for spreiding av fissilt materiale som kan brukast til atomvåpen. Men, likevel spør eg: Finst det ikkje ei løysing som er betre? Til dømes lagring med immobilisering? Vi er i ein situasjon etter over 60 år med atomindustri der vi ikkje har val mellom gode og dårlege løysingar lenger, men mellom ulike grader av dårlege.

## Trondheim vil forby atomvåpen

At vi i NTA Trondheim ønsker et forbud mot atomvåpen, er ingen nyhet. Derimot er det nytt for oss at det blant dem som besøkte byens travleste handlegate en lørdag i oktober, fantes fire dansere, tre tiendeklassinger, to syklistar, en biskop og et par tvillinger som vil forby atomvåpen.

En av vårt lokallags hovedaktiviteter i løpet av året, er å stå stand i Nordre gate lørdag formiddag. Vanligvis deler vi ut NTA-avisa og egetprodusert materiell, mens vi snakker med folk og forsøker å verve nye medlemmer (sistnevnte med varierende hell). Vårt lokallag har de siste årene opplevd at medlemsmassen ikke øker, men minsker.

Planen var å kopiere en nederlandsk kortfilm som viser alminnelige nederlendere som tar et standpunkt imot atomvåpen. Og til vår forbauselse var mange interesserte i sette ord (eller bilde?) på sitt standpunkt mot atomvåpen også i Trondheim. I tillegg til de allerede nevnte, traff vi også noen nybakte besteforeldre, en skater, to aktivister fra Norsk Folkehjelp og en mor på handletur med sin sønn. Resultatet av en tre timer lang stand ble to minutter ferdigredigert lyd og bilde.

Det å lage film viste seg å være en ny og annerledes måte å komme i kontakt med mennesker på, og ga muligheter for en lengre samtale. Samtidig er

mange nesten uavhengig av alder kjent med sosiale medier på noe vis. Dermed kan folk finne fram filmen på Internett og spre den rundt til sine venner og kjente. Ikke minst kom vi lettere i kontakt med en



Gjennomsnittsalderen på medlemmene derimot, øker. Mang en gang har dette vært tema for diskusjon og ennå har vi ikke kunnet sette to streker under svaret. Lørdag 01. oktober var et friskt pust for vår standvirksomhet, ikke bare fordi Nordre gate lå badet i høstsol og glade farger. Anne Marte Sundnes Skaland fra ICAN Norge var kommet på besøk og hadde med seg et film-

del ungdom på denne måten og håper at vi har inspirert til videre engasjement for saken.

Filmen kan foreløpig sees på You Tube (<http://www.youtube.com/watch?v=Cw8pT38mXcM>) og på ICANs facebookside (<http://www.facebook.com/ican.norge>). Vi i Trondheim håper å se andre lokallagsfilmer etter hvert!

Thea Kvelle Eliassen,  
for styret i Nei til Atomvåpen

**Ja takk!  
Jeg ønsker  
å bli medlem**

**nei**  
TIL ATOMVÅPEN

Navn: .....

Adr.: .....

E-post: .....

Kontingenten er kr. 100,-/kr. 75,-for studenter/pensjonister.

NtA, Youngsgt. 4, 0181 Oslo.

Tlf.: 22 05 00 00.

Kontonr.: 90010613107.

Besøksadr. Fredshuset, Møllergt. 12, 0179

## Støtte til Nei til Atomvåpen!

Jeg ønsker å bidra med fast årlig beløp

Skattefritak for beløp

Jeg ønsker å betale delbeløp

fra kr. 500,- til kr. 12.000,-

Navn: .....

Adresse: .....

E-postadresse: .....



# FN FOR NYBEGYNNERE

## En reise på innsiden av diplomatlivet i "the big apple"

Av SAIMA AKTHAR

I oktober 2011 var det duket for FNs 66. Generalforsamling (UNGA), og jeg var så heldig at jeg fikk være en del av den norske delegasjonen, på vegne av NTA. Jeg skulle være observatør under første komiteen, som tar for seg nedrustning og internasjonal sikkerhet.

Før avreise var nervene i høyspenn, hva var det egentlig jeg hadde sagt ja til? Jeg som nesten ikke vet hva FN driver med, forutenom at de anerkjenner eventuelle nye stater og bedriver med vetorett og annet slikt diplomatisk arbeid.

### Asfaltjungel

I det jeg gikk av toget på Grand Central, kan en trygt si jeg følte meg som en bitteliten arbeidsmaur i en gedigen maurtue. Metervis av betongvegger som strakte seg så langt øyet kunne se, langt oppover mot himmelen. Med 8,5 millioner innbyggere blir det fort folkefylt, men New Yorkere viste seg å være eksemplarisk hyggelige, hvis du bare trekker fra de få som er litt morgengretne.

For en ung pike, fra den lille storbyen, var dette første møtet med det store eplet overveldende. Concrete jungle er en beskrivelse som treffer denne byen, som spikeren på hodet, et organisert kaos, hvor det er lett å gå seg vill dersom du snur subwaykartet på hodet.

FNs hovedkvarter var ikke noe mindre imponerende syn, alle de dresskleddede mennene som virket så umåtelig viktige. Med delegatpasset mitt var også jeg invitert inn til de voksnes le-



Saima Akhtar reiste til FNs generalforsamling for Nei til Atomvåpen.

kegrind, sjelden har jeg følt meg så viktig, og samtidig så liten.

### Brøtt læringskurve

Heldigvis tok det ikke lang tid å overkomme den intielle

overveldelsen, proposjonalt med min forståelse for hvordan subwayen fungerte, vokste også min innsikt i FN og første komiteen. Raskt ble jeg profesjonell i gamet, hev rundt meg med akronymer og avansert språk, som om jeg aldri har gjort annet i livet enn å være observatør. I en håndvending ble tiden da jeg måtte skrive huskelapp i håndflaten for å huske forskjellen mellom en operasjonell og preambular paragraf fortrent, brått leste jeg resolusjonsforslag som om de var oppskrifter tatt fra Fjernsynskjøkkenet.

Resolusjonene bestemmer hvilke spilleregler barna i lekegrunden skal følge det kommende året, som i et hvert demokrati, har alle, absolutt alle, til enhver tid, lov til å si sin mening om reglene. Det mest påfallende var at ingen av delegatene har utdannet seg innenfor PR, her fantes ingen enkle stemmeforklaringer. Språket var avansert og kronlete formulert, noen ganger lurte jeg på om de hadde merket dersom en hadde stokket om på setningene deres.

### Ingen vil leke med Norge

Som i enhver etablering hvor de sosiale normene er klippefast ble det stor ståhei da Norge, Østerrike og Mexico la frem sitt resolusjonsforslag L.21, med det mål å skulle "bringe videre de multilaterale nedrustningsforhandlingene". En veldig fasjonabel setning som bunner i at en skal se etter nye arenaer, som er mer egnet enn det forat som per idag brukes (conference on disarmament), for å ta opp nedrustning av atomvåpen.

Dette fikk de store, tøffe guttene til å se sort. Medlemmene av atomvåpenklubben nektet plent, denne leken ville ikke de være med på. Det besynderlige

New York, concrete jungle where dreams are made of  
There's nothing you can't do, now you're in New York

– Alicia Keys. "Empire State of Mind Part II". The Element of Freedom. 2009.



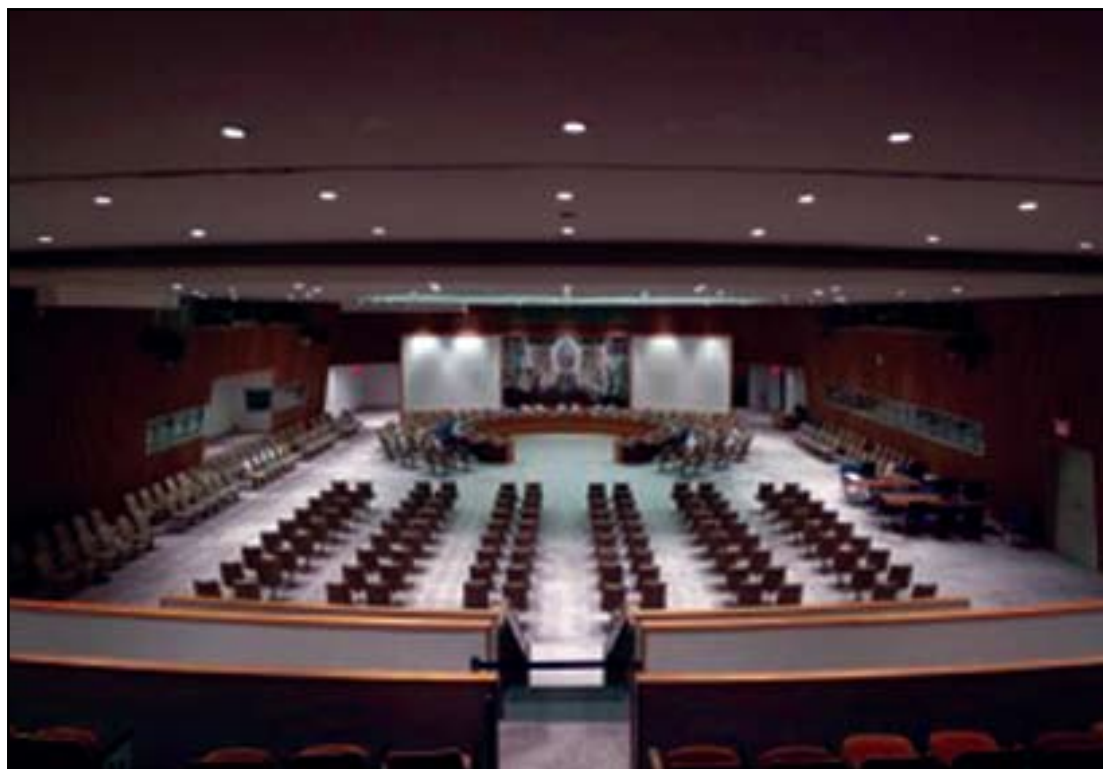
var at de mindre guttene, de som alltid blir valgt sist når lagene skal plukkes ut, heller ikke ville være med på leken. Norge prøvde lenge å blidgjøre alle lekekameratene, men som enhver snill gutt forstod de raskt, at dersom du skal få gjort endringer på strukturene i lekegrinda, må du ha de andre med på laget. Enten må du ha så mange store gutter med på leken at de mindre ikke tør noe annet enn å være med, eller så må det motsatte skje, at de små guttene utgjør en så sterk opposisjon at de store gutta ikke har noe annet valg enn å bli med.

### Handling nå!

Det store spørsmålet er om det er akkurat denne lekegrinda som er den rette plassen å endre reglene for verdenssamfunnet i. Her har spillereglene vært uendret i lang tid, er det mulig

å endre de sosiale normene som virker så fastlåst? I et gremium hvor så mange som er komfortable med status slik den per idag, og det er ingen hemmelighet at gammel vane er vond å vende. Av det som ble forklart som taktiske årsaker, ble L.21 lagt på is for denne gang. Istedenfor å attenuere forslaget for å blidgjøre alle, valgte diplomatiet å å vente til neste år. De har da nye 360 dager på å prøve å overbevise sine lekekamerater.

Det kommende året byr på mange muligheter og utfordringer. Deler av arbeidet ligger på oss som sivilsamfunn, vi må vise at vi ikke lenger tolerer å leve under status quo. Vi må kreve handling, både fra nasjonalt og internasjonalt hold. Det er også vårt ansvar å vise de store gutta, at de nå må skyte hjertet opp i livet. Vi krever en tryggere verden, fri for atomvåpen.



Det er i denne salen delegater fra FNs 193 medlemsland møtes.

### Har du lyst til å bidra til NTA-avisa?

Har du en skarp penn, og mye på hjertet? Redaksjonen er på jakt etter folk som kan bidra med stoff til NTA-avisa. Er du interessert, send en e-post og skriv litt om deg selv til neitilatomvapen@online.no. Vi er også interessert i å få tilbakemelding fra leserne og tips til saker.

Med vennlig hilsen,  
Lars Gaupset, ansvarlig redaktør